

УДК 007 : 304 : 070

Яковенко В.О.¹, Островська Н.В.²

¹ студ. гр. СНЗ-311м НУ «Запорізька політехніка»

² канд. наук із соц. ком., доц. НУ «Запорізька політехніка»

МЕДІАОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ФАКТЧЕКІНГОВИХ ПРОЄКТІВ

Формування у суспільства компетентності, яка допомагає виявляти різного роду маніпулятивний та небажаний вплив та запобігати йому, на сьогодні покладається на медіаосвіту. Завдяки різним її сферам, до яких окремо належать онлайн-проєкти, як от фактчекінгові платформи, відбувається виховання медіаграмотності як серед працівників медіасфери, так і серед пересічних споживачів інформації.

Фактчекінг за останні декілька років сформував імідж одного з провідних напрямків журналістського контролю. На сьогодні він є важливим інструментом протидії маніпулятивному впливу електронних ЗМІ, чим завдячує і медіаосвітній складовій діяльності.

В Україні найвідомішими фактчекінговими проєктами є такі ресурси, як «StopFake», «VoxCheck», «Слово і діло» та «БезБрехні». Кожен з них спеціалізується на окремому напрямку фактчеку. Розглянемо детальніше ресурс «БезБрехні», що почав свою діяльність з аналітики заяв публічних осіб – політиків, громадських активістів, представників влади, а пізніше розширив профіль і сконцентрувався на боротьбі з поширюваними в електронних ЗМІ матеріалами та вірусними публікаціями в соцмережах, що умисно спрямовані на дестабілізацію настроїв суспільства. Окрім основної діяльності, «БезБрехні» увесь час свого існування активно займається поширенням ідей медіаграмотності серед власної аудиторії, а також працівників ЗМІ та студентів і викладачів спеціальності «Журналістика».

Перший посібник засновника ресурсу О. Гороховського «Фактчек, як тренд розслідувань», виданий у 2018 році, мав презентаційний характер, оскільки медіасфера на той час знайомилася з явищем фактчеку. Інформація про фактчекінг поширювалася масово, до напрямку залучалися всі охочі, тому головною метою проєкту на той час стало окреслення чіткої і зрозумілої

концепції. Згодом освітня діяльність ресурсу зацентрувалася на формуванні необхідних для роботи фактчекера навичок, які були детально розглянуті в практичному посібнику «Фактчек».

На сьогодні медіаосвітня діяльність фактчекінгових проєктів значно поглибилася. Явище фактчеку, яке раніше існувало дещо окремо від журналістики, асимілюється в медіасфері на усіх її рівнях. Пріоритетними напрямками медіаосвіти стали робота зі студентами і викладачами та робота з редакціями регіональних засобів масової інформації у формі тренінгових курсів, розробки інструкцій, посібників та підручників з медіаграмотності, проведенні конкурсів, організації стажування студентів у іноземних виданнях тощо.

Знаковими в освітній діяльності серед студентів і викладачів ресурсу «БезБрехні» була участь у розробці підручника з медіаграмотності для учнів 9-11 класів шкіл Центральної Азії, організація стажування студентів регіональних вишів України у німецькому видавництві «TAZ», проєкт «Фактчек брейн-ринг – новітній формат впровадження сучасних знань та форматів оволодіння навичками у навчально-освітній процес майбутніх журналістів», проведення тренінгів з фактчекінгу і медіаграмотності для викладачів шкіл, коледжів та університетів та окремо для студентської молоді і школярів. Останнім масштабним проєктом стала Всеукраїнська олімпіада з медіаграмотності у форматі брейн-рингу «Фейктроші», проведена влітку 2021 року, у якій взяло участь понад 350 студентів і викладачів у складі 30 команд з 32 навчальних закладів.

Співпраця фактчекінгових проєктів, а саме ресурсу «БезБрехні», з представниками регіональних медіа наразі відбувається на рівні менторства, навчання, яке сконцентроване на підвищенні професійних навичок, критичного мислення під час роботи з фактами, впровадження фактчекінгових методик та моделей опрацювання інформації. Відтак було реалізовано проєкт «Протидія незалежним регіональним медіа за допомогою інструментів фактчеку маніпуляціям суспільною думкою, пропаганді та дезінформації під час місцевих виборів 2020 року», проведено тренінговий курс з фактчеку для журналістів та курс з протидії дезінформації в умовах пандемії тощо.

До того ж ресурс, як і інші подібні фактчекінгові проєкти, регулярно проводить розбір журналістських матеріалів, детально аналізуючи допущені в роботі з інформацією помилки, причини та наслідки, що, при належній увазі ЗМІ та за умови роботи видань над цими помилками, має безпосередній медіаосвітній вплив.

Отже, медіаосвітня діяльність фактчекінгових проєктів в Україні на сьогодні сконцентрована на двох напрямках: робота зі студентами і викладачами навчальних закладів, яка полягає у ознайомленні, зацікавленні

та залученні до фактчеку молоді і освітян, отриманні ними базових навичок з перевірки інформації, та робота з представниками регіональної журналістики, спрямована на підвищення професійних компетенцій та впровадження фактчекінгових методик у діяльність ЗМІ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. БезБрехні. URL: <https://without-lie.info/>
2. Гороховський О. Фактчек як тренд розслідувань: можливості та перспективи : практичний посібник. Дніпро : ЛІРА, 2017. 124 с.
3. Островська Н.В., Єськова К.В. Особливості формату українських фактчекінгових проєктів. Соціальні комунікації: теорія і практика: наук. журнал / наук. ред. О. М. Холод. Т. 7. К., 2018. С. 43–51.
4. Фактчек. Методологія та практичне застосування. Посібник для тренерів. URL: <https://without-lie.info/laboratory/posibnyky/faktchek-metodolohiia-ta-praktychne-zastosuvannia-posibnyk-dlia-treneriv/>
5. «Фейктроші» – перша Всеукраїнська олімпіада з медіаграмотності. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3242967-fejkotrosi-persa-vseukrainska-olimpiada-z-mediagramotnosti.html>